

УДК 811.161.2'373.23

DOI 10.35433/philology.2 (105).2025.281-297

ПРИЗВИЩА ЖИТОМИРЩИНИ, ПОХІДНІ ВІД АГЕНТИВНИХ НАЗВ (НА МАТЕРІАЛІ КНИГ "РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЮ. ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ")

А. В. Ящук*

У статті описано відапелятивні прізвища Житомищини науково-документальної серії книг "Реабілітовані історією. Житомирська область", похідні від агентивних назв, – одну з найпоширеніших в аналізованому матеріалі груп антропонімів. Джерело дослідження – сім книг "Реабілітовані історією. Житомирська область" (2006–2015 рр.), котрі є складовою 27-томного науково-документального видання "Реабілітовані історією", присвяченого відновленню історичної справедливості щодо мільйонів жертв тоталітарного режиму сср і вишануванню пам'яті про них. В аналізованому антропоніміконі найповніше представлені прізвища, утворені від назв осіб, які працюють у виробничій сфері й пов'язані з різними ремеслами, зокрема з металообробною промисловістю, ювелірною справою та зброярством; з обробкою деревини й виготовленням речей із дерева; з оброблянням шкіри та виготовленням предметів, речей із неї; із приготуванням продуктів харчування, напоїв і їх торгівлею; з різними видами сільськогосподарської діяльності. Найбільш поширені прізвища **Ковальчук, Кравчук, Ткачук, Шевчук, Мельник**, а також **Мельниченко, Мельничук, Олійник**. Засвідчено цілу низку подвійних як чоловічих, так і жіночих прізвищ, одним із компонентів яких є прізвища відагентивного походження в препозиції: **Ковальчук-Давидюк, Колодійчук-Богайчук, Мастерчук-Головань, Мельник-Горбатюк, Пастухов-Охрімчук, Столяр-Шакула, Стрельченко-Андрійчук**, а також в постпозиції: **Май-Мельник, Мороз-Огородник, Нікітюк-Рибак, Турбал-Винниченко, Слободянюк-Чумак**. Частина таких прізвищ містить два прізвища відагентивного походження: **Бондар-Пастухов, Дегтяренко-Фурман, Ковальчук-Смоляр, Кухар-Фурман, Чумак-Шевчук**; деякі з них утворені від спільнокореневих прізвищ: **Крамар-Крамарський, Ткач-Ткаченко, Ткач-Ткачук, Шевчик-Шевчук**. Засвідчене й одне потрійне прізвище, яке складається з двох відагентивних прізвищ: **Пастухов-Бондар-Панчук**. Дослідження здійснене за допомогою описового методу, зокрема інвентаризації та систематизації лексичного матеріалу із залученням лінгвістичного прийому лексико-семантичного аналізу.

Ключові слова: українська антропоніміка, прізвище, лексична база, Житомищина.

* кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та методики її навчання
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
lesjajashhuk@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4314-0807

SURNAMES OF ZHYTOMYR REGION, DERIVED FROM AGENCY NAMES (BASED ON THE MATERIALS OF THE BOOKS "REHABILITATED BY HISTORY. ZHYTOMYR REGION")

Yashchuk L. V.

The article describes the appellative surnames of the Zhytomyr region from the scientific and documentary series of books "Rehabilitated by History. Zhytomyr Region", derived from agentive names, one of the most common groups of surnames in the analyzed material. The source of the research is seven books "Rehabilitated by History. Zhytomyr Region" (2006–2015), which are part of the 27-volume scientific and documentary publication "Rehabilitated by History", dedicated to the restoration of historical justice for the millions of victims of the totalitarian regime of the USSR and honoring their memory. The most complete representation of surnames in the analyzed anthroponymicon is formed from the names of people working in the production sector and associated with various crafts, in particular with the metalworking industry, jewelry and weapons; with woodworking and making things from wood; with leatherworking and making objects and things from it; with various types of agricultural activities. The most common surnames are **Kovalchuk, Kravchuk, Tkachuk, Shevchuk, Melnyk**, as well as **Melnychenko, Melnychuk, Oliynyk**. A number of double surnames, both male and female, are attested, one of the components of which is the surname of agentive origin in the preposition: **Kovalchuk-Davydiuk, Kolodiychuk-Bohaychuk, Masterchuk-Holovan, Melnyk-Horbatyuk, Pastukhov-Okhrimchuk, Stolyar-Shakula, Strelchenko-Andriychuk**, as well as in the postposition: **May-Melnyk, Moroz-Ogorodnyk, Nikityuk-Rybak, Turbal-Vynnychenko, Slobodyanyuk-Chumak**. Some of these surnames contain two surnames of agentive origin: **Bondar-Pastukhov, Degtyarenko-Furman, Kovalchuk-Smoliar, Kukhar-Furman, Chumak-Shevchuk**; some of them are formed from common-root surnames: **Kramar-Kramarsky, Tkach-Tkachenko, Tkach-Tkachuk, Shevchik-Shevchuk**. One triple surname is also attested, which consists of two agentive surnames: **Pastukhov-Bondar-Panchuk**. The research was carried out using a descriptive method, in particular, inventorying and systematizing lexical material using the linguistic technique of lexical-semantic analysis.

Keywords: Ukrainian anthroponymics, surname, lexical base, Zhytomyr region.

Постановка наукової проблеми.

Прізвища – наймолодший клас антропонімів, який формувався протягом багатьох століть й остаточно утвердився в Україні наприкінці XVIII – протягом XIX ст. [12: 96]. Сьогодні прізвищу притаманні такі глобальні ознаки, як юридична обов'язковість, родинна спадковість, часова стабільність, мінімальне звукове варіювання та максимально можлива індивідуалізація [14: XII]. Цю групу українських антропонімів вивчали Г. Є. Бучко, А. О. Кравченко, С. Є. Панцьо, Ю. К. Редько, І. Д. Фаріон, М. А. Худаш, П. П. Чучка, В. П. Шульгач та інші ономасти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історична антропонімія Житомирщини XVI–XVII ст., зокрема й лексико-семантичні особливості прізвищевих назв, були предметом вивчення А. В. Ящук [15]. Прізвища м. Житомира та Житомирської області "Національної книги пам'яті жертв

голодомор у 1932–1933 років в Україні" аналізували

І. В. Будько, В. М. Титаренко, А. В. Ящук [2; 16; 17].

Мета дослідження – описати відапелятивні прізвища Житомирщини науково-документальної серії книг "Реабілітовані історією. Житомирська область" (2006–2015 pp.), похідні від агентивних назв. Ця група прізвищ – одна з найпоширеніших в аналізованому матеріалі – ще не була предметом спеціального вивчення, чим і зумовлена актуальність статті.

Джерелом дослідження слугують книги "Реабілітовані історією. Житомирська область" (2006–2015 pp.), котрі є складником 27-томного науково-документального видання "Реабілітовані історією", присвяченого "вшануванню пам'яті та відновленню історичної справедливості щодо мільйонів громадян колишнього Радянського Союзу, які стали жертвами тоталітарного режиму" (постанова президії Верховної Ради

України від 6 квітня 1992 року № 2256-ХІІ та Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1992 року № 530) [6: 7].

Серія "Реабілітовані історією. Житомирська область" уміщує 7 томів (останній, 7 том, складається з двох частин), що "розповідають про велику трагедію нашого народу – політичні репресії 1917–1980-х років ХХ ст., підтверджені архівними документами, спогадами репресованих, свідками тогочасних подій. Репресіями були охоплені всі верстви населення ... незалежно від національності, віку, статі, партійності, соціального стану. За попередніми неповними підрахунками на Житомирщині репресовано понад 85 тис. осіб, з яких понад 16 тис. розстріляно" [6: 5].

Основна джерельна база аналізованих документів – фонди Державного архіву Житомирської області, архіви Управління СБУ в Житомирській області та Управління МВС України в Житомирській області, на основі яких підготовлено переважну більшість статистичних та аналітичних матеріалів. Використано й документи Державного архіву СБУ, матеріали місцевих газет [6: 8].

Кожна із семи книг містить розділ "Згадаймо поіменно" – це короткі біографічні довідки репресованих із Житомирощини: 1 книга – 5 тис. осіб (А–Весельський) (РІ 1), 2 книга – 6,5 тис. (Весельський–Д) (РІ 2), 3 книга – понад 6 тис. (Е–Кравчук) (РІ 3), 4 книга – понад 6,5 тис. (Краєвський–М) (РІ 4), 5 книга – понад 6,3 тис. (Н–Ріхтер) (РІ 5), 6 кн. – понад 5,6 тис. (Ришовський–У) (РІ 6), 7 кн. I частина – понад 5,2 тис. (Х–Я) + 371 особа додатково (А–Ш) (РІ 7/I), 7 кн. II частина – понад 5 тис. (РІ 7/II). Загалом понад 46,5 тис. осіб.

У розвідці використано описовий метод, зокрема інвентаризацію та систематизацію лексичного матеріалу із залученням лінгвістичного прийому лексико-семантичного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Як наголошує П. П. Чучка, "майже дві

третини прізвищ-апелятивів походить від апелятивів з особовим значенням і лише одна третина – від апелятивів із значенням неособовим. <...> Різниця між прізвищами та особовими апелятивами лише в різних ступенях узагальнення": особовий апелятив стає антропонімом, позбувшись узагальнювальної функції, а неособова назва мусить метафоризуватися, перетворюючись на особовий апелятив, який своєю чергою може стати прізвищем [13: 366].

Надзвичайне розмаїття типів українських прізвищ у великій групі іменувань, що вказують на ремесло, професію, вид заняття першого носія прізвища [5: 29]. Назви осіб за родом діяльності та професією посідають центральне місце серед лексико-семантичних груп назв осіб чоловічого роду. "Їхнє творення та функціонування значною мірою пов'язані з дією позамовних чинників: економічним розвитком суспільства загалом, процесами, що відбувалися у виробничій сфері в певній історичній ситуації та ін." [4: 9].

Аналізовані прізвища Житомирщини книг "Реабілітовані історією. Житомирська область", похідні від назв осіб за родом діяльності та професією, поділяємо на три підгрупи, узявши за основу класифікацію агентивних назв за семантикою О. В. Кровицької:

I. Прізвища, утворені від назв осіб, які працюють у виробничій сфері (зі свого боку, диференційовано на ті, які пов'язані з різними ремеслами, і ті, котрі пов'язані з різними видами промислів).

II. Прізвища, похідні від назв осіб, що працюють у невиробничій сфері.

III. Прізвища, мотивовані назвами осіб, що пов'язані з іншими діями та вчинками.

Прізвища цієї групи, підкреслює Ю. К. Редько, – свідчення ступеня розвитку економіки країни, різних галузей народного господарства в період закріплення родових назв [7: 122].

I. А. Прізвища, утворені від назв осіб, що працюють у виробничій

сфері й пов'язані з різними ремеслами, у досліджуваному антропоніміконі є найчисельнішою групою прізвищ, що походять від агентивних назв, які пов'язані:

а) з металообробною промисловістю, ювелірною справою та зброярством: **Гамерник** (PI 2: 270) < *гамарник* діал., заст. 'той, хто працює в гамарні' [9: 2: 24]; **Железняк (Залізняк)**⁷ (PI 3: 162), *Железняк* (PI 3: 162) (євр.)⁸, *Желізняк* (PI 3: 165) < *зализняк* 'купець, який торгує залізом' [1: 145], *залізняк* 'торговець залізом' [8: 2: 59], з-поміж значень лексеми *залізняк* у "Словнику української мови" наявні розм., заст. 'торговець залізними виробами', заст. 'ливарник' [9: 3: 190]; **Золотаревич** (PI 3: 301) (пол.) < *Золотар* + суфікс -евич, *золотарь* 'золотих справ майстер' [10: 1: 336; 8: 2: 178], *золотар* 'те саме, що ювелір' [9: 3: 680]; *Золотарчук* (PI 3: 301) < *Золотар* + суфікс -чук; **Коваль** (PI 3: 500–503; PI 7/II: 305), *Коваль-Якименко* (PI 3: 503) < *коваль* [10: 1: 369; 1: 187; 8: 2: 260], 'майстер, що куванням обробляє метал, виготовляє металеві предмети' [9: 4: 202]; *Ковалевич* (PI 3: 497), *Ковалець* (PI 3: 500), *Ковалюк* (PI 3: 529), *Ковальов* (PI 3: 503–504; PI 7/I: 581) / *Ковальова*⁹ (PI 3: 504) (рос.) < *Коваль* + суфікси -евич / -ець / -ук / -ов; *Коваленко* (PI 3: 498–499; PI 7/II: 305; PI 7/II: 428), *Коваленко-Береснева*¹⁰ (PI 3: 499) < *коваленко* 'син коваля' [1: 187; 8: 2: 260] або < *Коваль* + суфікс -енк(о); *Ковалик* (PI 3: 500) < *ковалик* 'зменш. до *коваль*' [8: 2: 260] або < *Коваль* +

суфікс -ик; *Ковальчук* (PI 3: 510–528; PI 7/I: 582; PI 7/II: 305–306), *Ковальчук-Груда** (PI 3: 528), *Ковальчук-Давидюк* (PI 3: 528), *Ковальчук-Дибенко* (PI 3: 528), *Ковальчук-Рум'янцева** (PI 3: 529), *Ковальчук-Смоляр** (PI 3: 529) < *ковальчук* 'учень коваля' [1: 187], '= *коваленко*', тобто 'син коваля', а також 'учень коваля' [8: 2: 260] або < *Коваль* + суфікс -чук; *Ковалишин* (PI 3: 500) < *Ковалиха* + суфікс -ин, *ковалиха* 'дружина коваля' [1: 187; 8: 2: 260]; **Ковач** (PI 3: 529) < *ковачь* 'кователь, коваль' [10: 1: 370], *ковачь* '= *коваль*' [1: 187; 8: 2: 260]; *Ковачевич* (PI 3: 529) < *Ковач* + суфікс -евич; **Котляр** (PI 3: 676) < *котлярь* 'казаняр, мідник' [10: 1: 380], 'той, хто робить котли, казани, речі з міді і бронзи' [4: 11], *котляр* 'казаняр', заст. 'литаврист' [3: 3: 57]; *Котляренко* (PI 3: 676) < *котляренко* 'син мідника' [1: 193], 'син мідника, литавриста' [8: 2: 293] або < *Котляр* + суфікс -енк(о); **Кузнець** (PI 4: 164) < *кузнець* 'коваль' [4: 11]; *Кузнецов* (PI 4: 163–164; PI 7/II: 319) (рос.) < *Кузнець* + суфікс -ов; **Пушкар** (PI 5: 603) < *пушкарь* 'ремісник, що виготовляє зброю' [4: 11], *пушкарь* 'канонір' [10: 2: 259], 'артелерист', 'стрілець' [8: 3: 503], *пушкар* іст. 'майстер, який виготовляв і обслуговував гармати; гармаш', заст., розм. 'артилерист, гарматник' [9: 8: 412]; *Пушкарук* (PI 5: 603–604), *Пушкарчук* (PI 5: 604) < *Пушкар* + суфікси -ук / -чук; **Слюсар** (PI 6: 355–356; PI 7/II: 385) < *слюсарь* 'слісар' [10: 2: 333], *слюсарь* 'той, хто обробляє метал, виготовляє речі з металу' [4: 11], 'слісар, зброяр' [1: 333], 'слісар', '= *мосяжник*', тобто 'майстер, що виготовляє з міді різні предмети, виливаючи їх або виробляючи з мідного дроту, мідних листків; звичайно це хрести або невеликі предмети: пряжки, ланцюжки, щипці, ножі, топирці, келефи і т. ін.' [8: 4: 155; 8: 2: 448]; *Слюсаренко* (PI 6: 356) < *слюсаренко* 'син слісаря' [1: 333] або < *Слюсар* + суфікс -енк(о); *Слюсарчук* (PI 6: 356–357) і *Слісарчук* (PI 6: 347), *Слісарчук (Слесарчук)* (PI 6: 347) < *слюсарчук* 'учень слісаря' [1: 333] або < *Слюсар* / *Слісар* + суфікс -чук;

⁷ Фактичний матеріал подано так, як він засвідчений в аналізованих джерелах, зокрема й розбіжності в написанні прізвища однієї особи, які взято в дужки.

⁸ Скорочення біля прізвищ у дужках указують на те, що серед їхніми носіїв немає українців, а лише представники зазначених етнічних груп.

⁹ Через скісну риску подано наявні в досліджуваних джерелах прізвища чоловічого / жіночого роду.

¹⁰ Знаком * помічено складні прізвища, засвідчені в досліджуваному матеріалі лише в ідентифікації жінок.

Слюсарев (Смокарев)* (PI 7/II: 438) (рос.) < Слюсар + суфікс -ев; **Токар** (PI 6: 547) < *токарь* 'той, хто обробляє метал, дерево' [4: 11], *токарь* 'токар' [8: 4: 272], *токар* 'робітник, фахівець з механічної обробки металу, дерева й інших матеріалів способом обточування на верстаті' [9: 10: 177]; *Токарев* (PI 6: 547) / *Токарева* (PI 6: 547) (рос.), *Токарович* (PI 7/II: 439), *Токарчук* (PI 6: 548) < *Токар* + суфікси -ев / -евич / -чук; *Токаренко* (PI 6: 547), *Токоренко* (PI 6: 548) < *токаренко* 'син токаря' [8: 4: 272] або < *Токар* + суфікс -енк(о) та ін.;

б) з обробкою деревини, виготовленням речей із дерева: **Бердников** (рос., мордв.) (PI 1: 373) < *Бердник* + суфікси -ов, *бердник* 'майстер, який виготовляє берда' [10: 1: 52], *бердник* 'тс.' [8: 1: 50]; **Бондар** (PI 1: 465–471; PI 7/II: 149, 253, 420), *Бондар-Панчук*, *Бондар-Пастухов* (PI 1: 472) < *бондарь* 'бондар' [10: 1: 65; 1: 59; 8: 1: 86], *бондар* 'майстер, ремісник, що виробляє діжки, бодні, дерев'яні відра і т. ін.' [9: 1: 216]; *Бондарев* (PI 1: 472) (рос.), *Бондаревич* (PI 7/II: 420) (пол.) < *Бондар* + суфікси -ев / -евич; а також наявні прізвища *Бондарець* і *Бондарик* (PI 1: 475), які можуть бути мотивовані апелятивами відповідно *бондарець* / *бондарик* 'зменш. до бондар' [8: 1: 85] чи антропонімом *Бондар* із додаванням прізвищевірних формантів -ець / -ик; *Бондаренко* (PI 1: 472–475; PI 7/I: 567; PI 7/II: 253, 420), *Бондаренко-Туревич** (PI 1: 475) < *бондаренко* 'син бондаря' [1: 59; 8: 1: 85] чи < *Бондар* + патронімний суфікс -енк(о); *Бондарчук* (PI 1: 475–484; PI 7/I: 567–568; PI 7/II: 149, 253–254) < *бондарчук* 'підмайстрій бондаря' [8: 1: 86] чи < *Бондар* + суфікс -чук; **Гонтар** (PI 2: 388) < *гонтарь* 'гонтар' [10: 1: 181], *гонтарь* 'той, хто покриває дахи гонтом' [8: 1: 350], *гонтар* 'той, хто виготовляє гонт (гонту)', 'той, хто покриває дах гонтом (гонтою)' [9: 2: 123]; *Гонтаренко* (PI 2: 388) < *Гонтар* + суфікс -енк(о); **Каретнікова*** (PI 3: 395) (нім.) < *Каретник* + суфікс -ов, *каретник* заст. 'стельмах, що робить карети' [9: 4: 105]; **Колесник** (PI 3:

565–568; PI 7/II: 309–310) < *колесникъ* 'колісник' [10: 1: 371], *колісник* 'тс.' [8: 2: 269], 'колісний майстер' [9: 4: 225]; *Колесников* (PI 3: 568–569; PI 7/II: 428) < *Колесник* + суфікс -ов; *Колесниченко* (PI 3: 569; PI 7/II: 310) < *Колесник* + суфікс -енк(о); **Колодій** (PI 3: 571) < *колодій* діал. 'колісник' [8: 2: 271; 9: 4: 228], в "Етимологічному словнику української мови" зазначено, що псл. *kolodějъ* – складне слово, утворене від іменника *kolo* 'коесо' і дієслова *děti* (*dějati*) 'робити, діяти' [3: 2: 517], наявне в книзі й прізвище *Колодей* (PI 7/II: 446), носієм якого є німець; *Колодійчук* (PI 3: 572), *Колодійчук-Богайчук* (PI 3: 572) < *Колодій* + суфікс -чук; **Плотник** (PI 5: 497) < *плотникъ* 'тесляр' [4: 11]; **Решетар** (PI 5: 677) < *решетар* заст. 'той, хто виготовляв решета' [9: 8: 524]; **Решетников** (PI 7/II: 436) < *Решетник* + суфікс -ов, *решетникъ* 'той, хто робить решета' [10: 2: 272], *решітник* 'той, хто продає решета' [8: 4: 14], 'той, хто виготовляє решета' [9: 8: 525]; **Ситар** (PI 6: 293) < *ситар* 'майстер, що виготовляє сита; ситник' [9: 9: 206]; *Ситарук* (PI 6: 293) < *Ситар* + суфікс -ук; **Ситник** (PI 6: 293) < *ситникъ* 'той, хто робить сита' [10: 2: 321], *ситник* 'майстер, що виготовляє сита; ситар' [8: 4: 124; 9: 9: 207]; **Сніцар** (PI 6: 370–371) < *снѣцарь* 'різьбяр' [10: 2: 338], '= *сницарь*', тобто 'скульптор, різьбяр', 'колісник, каретник' [8: 4: 161], *сницар* 'майстер з художнього різьблення по дереву й карбування по металу' [9: 9: 423]; *Сніцаренко* (PI 6: 371) < *Сніцар* + суфікс -енк(о); **Стельмах** (PI 6: 421–422; PI 7/II: 388) < *стельмахъ* 'каретник, колісник' [10: 2: 363], *стельмах* 'каретник, колісник, майстер, який робить вози', 'тесляр' [8: 4: 202], 'майстер, який робить вози, сани, колеса і т. ін.', діал. 'тесляр, тесля' [9: 9: 684]; *Стельмащук* (PI 6: 423) < *Стельмах* + суфікс -чук; **Столяр** (PI 6: 443), *Столяр-Шакула* (PI 6: 443) < *столяр* [8: 4: 209], 'робітник, фахівець, що займається обробкою (тоншою, ніж при теслярських роботах) дерева і виготовленням виробів із нього' [9: 9: 728]; *Столяренко* (PI 6: 443), *Столяров*

(PI 6: 443), *Столярчук* (PI 6: 444) < *Столяр* шляхом приєднання суфіксів -енк(о) / -ов / -чук; *Тесля* (PI 6: 511) < *тесля* 'тесляр' [10: 2: 389–390; 1: 351; 8: 4: 259]; *Тесленко* (PI 6: 511) < *Тесля* + суфікс -енк(о) і под.;

в) з будівельною справою й керамічним виробництвом: **Гончар** (PI 2: 389–390; PI 7/II: 274) < *гончарь* 'гончар' [10: 1: 182; 1: 103], 'той, хто виготовляє, продає глиняний посуд', 'той, хто виготовляє вироби з глазурі' [8: 1: 309], *гончар* 'майстер, який виготовляє посуд та інші вироби з глини' [9: 2: 124]; *Гончаров* (PI 2: 391) (рос.), *Гончарук* (PI 2: 392–395; PI 7/I: 575–576; PI 7/II: 230; PI 7/II: 275) < *Гончар* + суфікси -ов / -ук; *Гончаренко* (PI 2: 390–391; PI 7/I: 575; PI 7/II: 274) < *гончаренко* 'син гончаря' [8: 1: 308] або < *Гончар* + суфікс -енк(о); **Гутник** (PI 2: 515) < *гутникъ* 'робітник на склоплавильному заводі' [10: 1: 194; 1: 110], *гутник* 'майстер на склоплавильному заводі' [8: 1: 344]; *Гутниченко* (PI 2: 515) < *гутниченко* 'син гутника' [1: 110] або < *Гутник* + суфікс -енк(о); **Муляр** (PI 4: 691) < *муляръ* 'муляр' [10: 1: 439], *муляр* 'фахівець, майстер мурування' [9: 4: 825], у словнику Б. Д. Грінченка, крім указанного значення, *муляр* '= *маляр*' [8: 2: 454]; *Мулярчук* (PI 4: 692) < *мулярчук* 'учень муляра' [8: 2: 454] або < *Муляр* + суфікс -чук; **Нижник** (PI 5: 198) < *нижник* 'людина, яка при розпилюванні дерева на дошки стоїть унизу' [8: 2: 563; 9: 5: 409], у "Матеріалах до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст." Є. К. Тимченка *нижникъ* (пл. *nižnik*) – 'нижній чин; холоп' [10: 1: 507]; **Тартачник** (PI 6: 496), *Тартачник-Войтович* (PI 6: 496) < *тартачник* 'робітник тартака' [9: 10: 41], у "Словнику української мови" П. П. Білецького-Носенка засвідчено лексему *тартічникъ* 'пиляр' [1: 349]; **Трач** (PI 6: 560) < *трач* 'пиляр, що розпилює колоду на дошки' [8: 4: 280], рідко 'те саме, що пиляр' [9: 10: 241]; **Скляр** (PI 6: 323) (пол.) < *скляръ* 'скляр' [10: 2: 325], 'той, хто торгує склом' [1: 330], **Шкляр** (PI 7/I: 385–386) <

шкляръ 'скляр' [10: 2: 497], 'скляр; той, хто торгує склом' [1: 399], '= *скляр*' [8: 4: 138]; *Шклярук* (PI 7/I: 386) < *Шкляр* + суфікс -ук; *Шкляренко* (PI 7/I: 386) < *шкляренко* 'син скляра' [1: 399] або < *Шкляр* + суфікс -енк(о) і т. ін.;

г) оброблянням вовни, виготовленням полотна та ін.: **Коберник** (PI 3: 487; PI 7/II: 303) < *коберникъ* 'килимник' [10: 1: 369]; **Красильник** (PI 4: 110) < *красильник* розм. 'те саме, що фарбувальник; фарбар' [9: 4: 326]; *Красильников* (PI 4: 110) < *Красильник* + суфікс -ов; **Ткалич** (PI 6: 533) < *ткаля* + суфікс -ич, *ткаля* 'ткачиха' [8: 4: 267], 'робітниця, майстриня, яка виготовляє тканини на ткацькому верстаті' [9: 10: 151]; **Ткач** (PI 6: 533–534; PI 7/II: 394) < *ткач* [8: 4: 268], 'робітник, майстер, який виготовляє тканини на ткацькому верстаті' [9: 10: 153]; *Ткаченко* (PI 6: 535–537; PI 7/II: 394) < *ткаченко* 'син ткача' [8: 4: 268] або < *Ткач* + суфікс -енк(о); *Ткачук* (PI 6: 537–543; PI 7/II: 394) < *ткачук* 'підмайстрій ткача', 'син ткача' [8: 4: 268] або < *Ткач* + суфікс -ук; засвідчені в аналізованому антропоніміконі й складні двокомпонентні прізвища-юкстапозити з повторюваним компонентом *Ткач*: *Ткач-Ткаченко** (PI 6: 534), *Ткач-Ткачук* (PI 6: 535); **Шаповал** (PI 7/I: 322) < *шаповальъ* 'валяльник' [10: 2: 488; 1: 395], *шаповал* 'валяльник', 'майстер, який виготовляє повстяні шапки' [8: 4: 268], 'майстер, який виготовляє з вовни шапки та інші вироби способом валяння' [9: 11: 409]; *Шаповалов* (PI 7/I: 322–323) / *Шаповалова* (PI 7/I: 323) (рос.) < *Шаповал* + суфікс -ов; *Шаповаленко* (PI 7/II: 441) < *шаповаленко* 'син шаповала' [1: 395] або < *Шаповал* + суфікс -енк(о) і под.;

г) з оброблянням шкіри та виготовленням предметів, речей із неї: **Гарбар** (PI 2: 281–282; PI 7/I: 574; PI 7/II: 270) < *гарбаръ* (нм. *Gärber*) 'шкіряник' [10: 1: 171], *гарбар* заст. 'кушнір' [9: 2: 29]; *Гарбаренко* (PI 2: 282; PI 7/I: 574; PI 7/II: 270), *Гарбарчук* (PI 2: 282–283; PI 7/II: 270) < *Гарбар* + суфікси -енк(о) / -чук;

Кожар (PI 3: 538; PI 7/II: 307–308) < *кожарь* ‘той, хто вичиняє хутро та шиє хутрянні вироби’ [10: 1: 370]; **Кожем’яка** (PI 3: 539) < *кожемяка* [10: 1: 370], *кожемяка* ‘усмар’, ‘шкіряник’ [1: 187], *кожомьяка* ‘шкіряник’ [8: 2: 272]; *Кожем’якин* (PI 3: 539) < *Кожем’яка* + суфікс -ин; **Кушнір** (PI 4: 235–236; PI 7/II: 322) < *кушнѣрь* (нм. *Kürschner*) ‘кушнір’ [10: 1: 394], *кушнирь* ‘тс.’ [1: 202], *кушнирь* ‘тс.’ [8: 2: 336], *кушнір* ‘фахівець, що вичиняє хутро із шкури та шиє хутрянні вироби’ [9: 4: 425]; *Кушніренко* (PI 4: 236) < *кушниренко* ‘син кушніра’ [1: 202] або < *Кушнір* + суфікс -енк(о); *Кушнірук* (PI 4: 237) < *Кушнір* + суфікс -ук; **Ремінник** (PI 5: 668) (євр.) < *ремінник* ‘той, хто виготовляє реміні’ [9: 8: 502]; **Римар** (PI 5: 691) < *римарь* ‘той, хто виготовляє речі зі шкіри’ [4: 13], ‘шкіряник’, ‘шорник’ [1: 313], *римарь* (нм. *Rieter*) ‘шорник’ [10: 2: 272; 8: 4: 17], *римар* розм., рідко ‘те саме, що *лимар*’, тобто ‘майстер, який виготовляє ремінну зброю’ [9: 4: 485; 9: 8: 535]; *Римарев* (PI 5: 691) (рос.) < *Римар* + суфікс -ев; *Римаренко* (PI 5: 691), *Римаренко-Дорошенко** (PI 5: 691) < *римаренко* ‘син шкіряника’ [1: 313], ‘син шорника’ [8: 4: 16] або < *Римар* + суфікс -енк(о); *Римарчук* (PI 5: 692) < *римарчук* ‘учень шкіряника’ [1: 313], *римарчук* ‘син шорника’, ‘підмайстрій у шорника’ [8: 4: 16] або < *Римар* + суфікс -чук; **Сапожник** (PI 6: 214; PI 7/II: 378), *Сапожник* (*Сапожников*) (PI 6: 214) (євр.) < *сапожникъ* ‘швець’ [4: 13]; *Сапожников* (PI 6: 214–215) / *Сапожникова* (PI 6: 215), *Сапожникова-Самчинська** (PI 6: 215) < *Сапожник* + суфікс -ов; **Седляр** (PI 6: 249) < *сідляр* ‘сідельник’ [8: 4: 125]; **Чеботарьов** (PI 7/I: 267) (молд.) < *Чеботар* + суфікс -ов, *чоботарь* ‘чоботар, швець’ [4: 13], *чоботарь* ‘чоботар’ [10: 2: 483], *чоботарь* ‘тс.’ [8: 4: 467], *чоботар* ‘майстер, який шиє і ремонтує чоботи та інші види взуття; швець’ [9: 11: 346]; **Швець** (PI 7/I: 337–338; PI 7/II: 441) < *швець* ‘кравець’ [10: 2: 491], ‘чоботар, майстер, який шиє і ремонтує взуття’ [8: 4: 489], ‘майстер, що шиє і лагодить взуття’ [9: 11: 429];

Швецов (PI 7/I: 336–337) (рос.), *Шевцов* (PI 7/I: 341) (рос.) / *Шевцова* (PI 7/I: 341) < *Швець* + суфікс -ов; *Шевченко* (PI 7/I: 341–342; PI 7/II: 408; PI 7/II: 442) < *шевченко* ‘син чоботаря’ [1: 397; 8: 4: 490] або < *Швець* + суфікс -енк(о); *Шевчик* (PI 7/I: 342–343; PI 7/II: 408) < *шевчикъ* ‘учень, робітник чоботаря’ [1: 397], *шевчик* ‘зменш. до *швець*’ [8: 4: 490], ‘пестл. до *швець*’ [9: 11: 435] або < *Швець* + суфікс -ик; *Шевчук* (PI 7/I: 343–352; PI 7/II: 408) < *шевчукъ* ‘учень, робітник чоботаря’ [1: 397], *шевчук* ‘підмайстрій чоботаря, учень чоботаря’ [8: 4: 490], ‘учень шевця’, ‘помічник шевця’ [9: 11: 435] або < *Швець* + суфікс -ук; наявне в досліджуваному матеріалі складне двокомпонентне юкстапозитне прізвисько *Шевчик-Шевчук* (PI 7/I: 343) тощо;

д) з пошиттям одягу: **Кожухарев** (PI 3: 539) (рос.) < *Кожухар* + суфікс -ев, *кожухарь* ‘кравець, що шиє кожухи’ [8: 2: 263], *кожухар* ‘тс.’ [9: 4: 208]; **Кравець** (PI 3: 687–689; PI 7/II: 316) < *кравець* ‘кравець’ [10: 1: 382], *кравець* ‘тс.’ [1: 195; 8: 2: 297], ‘фахівець із пошиття одягу’ [9: 4: 319]; *Кравцов* (PI 3: 689) < *Кравець* + суфікс -ов; *Кравченко* (PI 3: 689–692; PI 7/II: 316) < *кравченко* ‘син кравця’ [1: 195; 8: 2: 297] або < *Кравець* + суфікс -енк(о); *Кравчук* (PI 3: 692–701; PI 7/II: 317) < *кравчукъ* ‘учень кравця’ [1: 195] або < *Кравець* + суфікс -ук; **Шапочник** (PI 7/I: 323) (євр.) < *шапошник* ‘шапкар’ [8: 4: 485] та ін.;

е) із приготуванням продуктів харчування, напоїв і їх торгівлею: **Винник** (PI 2: 132) < *винникъ* ‘винокур’ [10: 1: 101; 1: 77], *винник* ‘тс.’ [8: 1: 173], заст. ‘той, хто виготовляв горілку і спирт’ [9: 1: 441]; *Винниченко* (PI 2: 132), *Турбал-Винниченко** (PI 6: 577), *Вінниченко* (PI 7/I: 571) < *винниченко* ‘син винокура’ [1: 77; 8: 1: 173] або < *Винник* + суфікс -енк(о); *Винничук* (PI 2: 132–133) < *Винник* + суфікс -ук; **Винокур** (PI 2: 134) (євр.) < *винокур* заст. ‘той, хто виготовляв горілку і спирт; винник’ [9: 1: 441]; **Гуральник** (PI 2: 504) (євр.) < *гуральник* ‘робітник на гуральні’ [8: 1: 340]; **Калашник** (PI 3: 365) < *калачникъ* ‘той, хто пече

калачі' [10: 1: 355], калашник 'пекар' [8: 2: 210; 3: 2: 348]; Калашников (PI 3: 365) (рос.) < Калашник + суфікс -ов; **Козоріз** (PI 3: 562) < козоріз 'м'ясник, який ріже кіз' [8: 2: 266]; **Кухар** (PI 4: 212–213), Кухар-Фурман (PI 4: 213) < *кухарь* (нім. *Koch(er)*) 'кухар' [10: 1: 394; 1: 202], *кухарь* 'тс.' [8: 2: 333], 'те саме, що *куховар*', тобто 'робітник, що готує їжу' [9: 4: 420]; Кухарев (PI 4: 213), Кухарець (PI 4: 213), Кухарук (PI 4: 214) < Кухар + суфікси -ев / -ець / -ук; Кухарчук (PI 4: 214–215; PI 7/II: 321) < *кухарчукъ* 'учень кухаря' [1: 202], або < Кухар + суфікс -чук, або < Кухарка + суфікс -ук, *кухарка* [8: 2: 333], 'жін. до кухар' [9: 4: 420], або Кухарча + суфікс -ук, *кухарча* 'кухарчук' [8: 2: 333]; **Кухта** (PI 4: 215–216) < *кухта* діал. 'кухарчук' [8: 2: 334; 9: 4: 421]; **Мельник** (PI 4: 542–559; PI 7/II: 337, 431), Мельник-Горбатюк, Мельник-Лозовицький (PI 4: 559), Май-Мельник (PI 4: 429) < мельник 'мірошник' [8: 2: 416], 'власник млина або той, хто працює в млині; мірошник' [9: 4: 671]; Мельников (PI 4: 559; PI 7/I: 585) / Мельникова (PI 4: 559), Мельниченко (PI 4: 560–566; PI 7/II: 337–338), Мильниченко (Мельниченко) (PI 7/II: 432), Мельниченко-Соцький (PI 4: 566) < Мельник + суфікси -ов / -енк(о); Мельничук (PI 4: 566–570; PI 7/II: 338), Мельничук (Мельничук-Семенюк) (PI 4: 570) < мельничук 'син мельника, помічник мельника' [8: 2: 416] або < Мельник + суфікс -ук; **Мірошник** (PI 4: 627) < *мѣрочникъ* 'мірошник' [10: 1: 444], *мирочникъ* 'тс.' [1: 225], *мірошник* 'мельник' [8: 2: 432], пор. прізвисьце єврея *Мірочник* (PI 4: 626), *мирочникъ* 'мельник' [1: 225]; *Мірошников* (PI 4: 627) (рос.) < *Мірошник* + суфікс -ов; *Мірошниченко* (PI 4: 627) < *мирошниченко* 'син мірошника' [1: 225], *мірошниченко* 'тс.' [8: 2: 432; 9: 4: 747] або < *Мірошник* + суфікс -енк(о); **Олійник** (PI 5: 264–268; PI 7/II: 354), Олійник (Олейник) (PI 7/II: 433), Олійник-Джурбій (PI 5: 268) < *олѣйникъ* 'той, хто продає або виготовляє олію' [10: 2: 42], *олійникъ* 'той, хто б'є олію' [1: 261], *олійник* заст. 'той, хто виготовляє або продає олію' [8: 3: 52];

Олійниченко (PI 5: 268) < *олійниченко* 'син олійника' [1: 261; 8: 3: 52] або < Олійник + суфікс -енк(о); Олійничук (PI 5: 268) < Олійник + суфікс -ук; **Пекарник** (PI 5: 426) (нім.) < Пекар + суфікс -ик, *пекаръ* 'пекар, хлібодар' [10: 2: 89], *пекаръ* 'кухар, хлібник, хлібопik' [1: 275], 'пекар, булочник' [8: 3: 105], *пекар* 'робітник, який випікає хлібні вироби' [9: 6: 110]; **Пивовар** (PI 5: 462–463; PI 7/I: 589) < *пивовар* [8: 3: 150], 'той, хто варить пиво' [9: 6: 350]; *Пивоварчук* (PI 5: 463–464; PI 7/II: 362) < Пивовар + суфікс -чук; **Пирожніков** (PI 5: 471) < Пирожник + суфікс -ов, *пирожникъ* 'пекар' [4: 13], *пиріжник* заст. 'той, хто пече або продає пироги' [9: 6: 356]; **Повар** (PI 5: 499), Повар-Митерчук (PI 5: 499) < *повар* розм. 'те саме, що кухар' [9: 6: 635]; **Різниченко** (PI 5: 697) < *різниченко* 'син різника чи торговця м'ясом' [8: 4: 23] або < Різник + суфікс -енк(о), пор. прізвиська євреїв: *Резнік* (PI 5: 679; PI 7/I: 591), *Резніков* (PI 5: 679) < *Резнік* + суфікс -ов, *рѣзникъ*, *рѣзныкъ* 'різник' [10: 2: 303], *ризникъ* 'тс.' [1: 312], *різник* 'той, хто забиває худобу або птицю на м'ясо', 'продавець м'яса; м'ясник' [8: 4: 22; 9: 8: 565]; **Солодовник** (PI 6: 389) < *солодовник* [10: 2: 339], 'той, хто виготовляє солод' [8: 4: 166], 'те саме, що *пивовар*' [9: 9: 448]; *Солодовников* (PI 6: 389) < *Солодовник* + суфікс -ов; **Табачник** (PI 6: 477) (євр.) < *табачникъ* 'той, хто виготовляє тютюн' [4: 14], *табачник* 'той, хто нюхає табаку, виготовляє або продає її' [8: 4: 241], заст. 'той, хто нюхає табаку' [9: 10: 8]; **Тютюнник** (PI 6: 589; PI 7/II: 439) < *тютюнникъ* 'тютюнник' [10: 2: 408], 'той, хто готує тютюн для продажу' [4: 14], 'той, хто займається розведенням тютюну, хто продає табаку', 'той, хто палить багато тютюну' [1: 360], *тютюнник* 'той, хто вирощує тютюн, торгує тютюном, працює на тютюнових плантаціях' [8: 4: 300], 'той, хто вирощує тютюн', 'робітник тютюнової промисловості', заст. 'торговець тютюном' [9: 10: 335–336] і т. ін.;

є) з різними видами сільськогосподарської діяльності:

– тваринництвом: **Воловик** (PI 2: 208) (рос.) < воловикъ ‘сторож і пастух волів’ [1: 83], воловик ‘пастух волів’ [8: 1: 250], ‘той, хто доглядає або пасе воли’ [9: 1: 727]; **Гайдай** (PI 2: 250; PI 7/II: 269) < гайдай (тюрк. *haida* – гнати худобу) ‘погонич волів’ [10: 1: 168], ‘= гайдар’, тобто ‘пастух овець’ [8: 1: 265]; **Гайдайчук** (PI 7/II: 269) < **Гайдай** + суфікс -чук; **Козяр** (PI 3: 563–564) < козяр ‘пастух кіз’ [3: 2: 494]; **Козаревич** (PI 3: 543) (пол.), **Козаренко** (PI 3: 543), **Козарчук** (PI 7/II: 308) < **Козар** + суфікси -евич / -енк(о) / -чук, козарь ‘пастух кіз’ [8: 2: 265], козар ‘тс.’ [3: 2: 494]; **Конюх** (PI 3: 603) < конюх [8: 2: 279], ‘той, хто доглядає коней’ [9: 4: 276]; **Конюхов** (PI 3: 603) / **Конюхова** (PI 3: 603) (пол.) < **Конюх** + суфікс -ов; **Овчар** (PI 5: 245) < овчарь ‘вівчар’ [4: 14], овчарь ‘вівчар, пастух овець’ [10: 2: 26], ‘= вівчар’, тобто ‘пастух овець’ [8: 3: 34; 8: 1: 203]; **Овчарук** (PI 5: 245) < **Овчар** + суфікс -ук; **Овчаренко** (PI 5: 245) < вівчаренко ‘син пастуха овець’ [8: 1: 203] або < **Овчар** + суфікс -енк(о); **Вівчарчин** (PI 2: 150) < **Вівчарка** + суфікс -ин, вівчарка ‘пастушка овець’ [3: 1: 389]; **Пастух** (PI 5: 404), **Пастух-Пасташук** (PI 5: 404) < пастух [8: 3: 101], ‘той, хто пасе стадо, череду, отару і т. ін.’ [9: 6: 91]; **Пастухов** (PI 5: 404–405) (рос.), **Пастухов-Охрімчук** (PI 5: 405), засвідчене складне трикомпонентне юктапозитне прізвище **Пастухов-Бондар-Панчук** (PI 5: 405), **Пастушенко** (PI 5: 405; PI 7/II: 359; PI 7/II: 434), **Пастушенко-Захарко*** (PI 5: 406) < **Пастух** + суфікси -ов / -енк(о); **Пастушок** (PI 5: 406) < пастушок ‘зменш. до пастух’ [8: 3: 101]; **Пастушков** (PI 5: 406) (рос.) < **Пастушок** + суфікси -ов або **Пастушка** + суфікси -ов, пастушка ‘жін. до пастух і пастушок’ [9: 6: 92]; **Пташник** (PI 5: 593) < пташникъ ‘птахолов’ [10: 2: 256], пташник ‘пташник’, ‘птахолов’ [8: 3: 497], ‘той, хто доглядає свійську птицю’ [9: 7: 380]; **Свинар** (PI 6: 225) < свинарь ‘свинопас’ [8: 4: 106], свинар ‘той, хто доглядає свиней’, заст. ‘пастух свиней; свинопас’ [9: 9: 70]; **Свинарчук** (PI 6: 225) < свинарчук ‘хлопчик-свинопас’ [8:

4: 106] або < **Свинар** + суфікс -чук; **Стадник** (PI 6: 404–405; PI 7/II: 387) < стадникъ ‘пастух, доглядач стад’ [10: 2: 358], ‘пастух’ [1: 338], **стадник** ‘пастух коней’ [8: 4: 195]; **Стадниченко** (PI 6: 406) < **стадник** + суфікс -енк(о); **Чабан** (PI 7/I: 261) < чебань ‘пастух’ [10: 2: 476], чабань ‘пастух овець, вівчар’ [1: 385], чабан ‘пастух овець’ [8: 4: 442], ‘те саме, що вівчар’ [9: 11: 259]; **Чабанов** (PI 7/II: 405), **Чабанюк** (PI 7/I: 261) < **Чабан** + суфікси -ов / -’ук; **Чередник** (PI 7/I: 275) < чередникъ ‘пастух’ [10: 2: 478], ‘пастух-корівник’ [1: 388], чередник ‘людина, яка пасе череду; пастух’ [9: 11: 304]; **Чередниченко** (PI 7/II: 441) < чередниченко ‘син пастуха’ [1: 388], ‘син чередника’ [8: 4: 455] або < **Чередник** + суфікс -енк(о) та ін.;

– мисливством: **Бобровник** (PI 1: 436–437; PI 7/I: 567; PI 7/II: 251) < бобровникъ ‘чиновник, який завідує бобровими гонами’ [10: 1: 60], бобровник ‘мисливець на бобрів; бобровий промисловик’ [8: 1: 78], ‘мисливець на бобрів’ [3: 1: 216]; **Ловчий** (PI 4: 357) < ловчий ‘ловчий’ [10: 1: 407], ловчий [8: 2: 374], ‘особа, що займалася в бояр, поміщиків різними видами полювання, головним чином полюванням із собаками’ [9: 4: 539]; **Ловчиков** (PI 4: 357) < **Ловчик** + суфікс -ов, ловчик ‘змен. до ловець’ тобто ‘мисливець’ [8: 2: 373–374]; **Стрілець** (PI 6: 454–455) < стрѣлецъ ‘мисливець, стрілок’ [10: 2: 373], стрілець ‘стрілець, стрілок’ [1: 343], стрілець ‘стрілок, мисливець’ [8: 4: 216], ‘той, хто стріляє, хто вміє стріляти’ [9: 9: 774]; **Стрільчук** (PI 6: 455–456) < **Стрілець** + суфікс -ук; **Стрельченко** (PI 6: 450–451), **Стрельченко-Андрійчук** (PI 6: 451) < **Стрелець** + суфікс -енк(о); **Стрельцов** (PI 6: 453–454) (укр., рос.) < **Стрелець** + суфікс -ов і под.;

– бджільництвом: **Бортник** (PI 1: 501–502) < бортникъ ‘бджоляр, який тримає борті’ [10: 1: 66], бортник ‘бджоляр’ [8: 1: 89], заст. ‘той, хто займається бортництвом’ [9: 1: 221]; **Пасічник** (PI 5: 401–403; PI 7/II: 359) < пасичникъ ‘бджоляр’ [1: 273], пасічник

‘бджоляр’, ‘той, хто доглядає за пасікою’ [8: 3: 99], ‘той, хто розводить бджіл, працює на пасіці; бджоляр’ [9: 6: 86] та ін.;

– городництвом, рільництвом, рослинництвом: **Городник** (PI 2: 420) < *городник* ‘огородник’ [8: 1: 315; 8: 3: 37], ‘той, хто займається городництвом; овочівник’ [9: 2: 136]; **Огородник** (PI 5: 248–249), Мороз-Огородник (PI 4: 662), *огородникъ* ‘городник’ [4: 15], ‘селянин, який має садибу з городами, без пайової землі’, ‘садівник’ [10: 2: 29]; *Огородничук* (PI 5: 249) < *Огородник* + суфікс -ук; **Грецькосій** (PI 2: 447–448) < *грецькосій* ‘той, хто, сидячи вдома, займається господарством, городництвом, землеробством’ [1: 106], ‘той, хто сіє гречку’, ‘хлібороб, землероб’ [8: 1: 325]; **Косарев** (PI 3: 641) (рос.) < *Косар* + суфікс -ев, *косарь* ‘косець’ [1: 193; 8: 2: 290], *косар* ‘той, хто косить траву, збіжжя тощо’ [9: 4: 304]; **Хмеляр** (PI 7/I: 196) < *хмеляр* ‘той, хто вирощує хміль’ [9: 11: 96] і под.;

– лісництвом: **Гайовий** (PI 2: 254–255) / *Гайова* (PI 2: 254) < *гайовий* ‘лісовий сторож’ [8: 1: 266]; **Лісниченко** (PI 4: 340), *Лесниченко* (PI 4: 301) < *Лісник* + суфікс -енк(о), *лісник* ‘лісовий сторож’, рідко ‘те саме, що лісівник’ [9: 4: 523] або < *Лісничий* + суфікс -енк(о), *лісничий* [8: 2: 370], ‘службовець лісництва, а також той, хто завідує лісництвом’ [9: 4: 523]; **Лісовик** (PI 4: 341) < *лісовик* ‘лісовий сторож’ [8: 2: 370]; **Побережник** (PI 5: 498) < *побережник* ‘лісовий сторож, лісник’ [8: 3: 201], заст. ‘лісовий сторож’ [9: 6: 610] і т. ін.;

ж) із транспортом: **Возникевич** (PI 2: 181; PI 7/II: 190) < *візник* ‘візниця, кучер’ [8: 1: 236], ‘людина, яка править кінним екіпажем, найчастіше найманим; фурман’ [9: 1: 668]; **Дрогальчук** (PI 2: 654) < *Дрогаль* + суфікси -чук, *дрогаль* діал. ‘візник; биндюжник’ [9: 2: 421]; **Кучер** (PI 4: 218–221; PI 7/II: 321; PI 7/II: 430) < *кучер* [8: 2: 334], розм. ‘те саме, що візник’ [9: 4: 422]; *Кучеренко* (PI 4: 221–222; PI 7/II: 430), *Кучеров* (PI 4: 222) (рос.), *Кучерук* (PI 4: 222–223) <

Кучер + суфікси -енк(о), -ов, -ук; *Машталер* (PI 4: 531–532) < *маштальр* (пл. *masztalerz* із нм. *Marstall*) ‘старший конюх’ [10: 1: 424], *машталирь* ‘кучер’ [1: 222], *машталір* ‘конюх; кучер’ [8: 2: 414], заст. ‘візник’ [9: 4: 659]; **Фурман** (PI 7/I: 171–172) < *фурман* заст. ‘візник’, тобто ‘людина, яка править кінним екіпажем, найчастіше найманим; фурман’ [9: 10: 655; 9: 1: 668], *хурман* ‘кучер’ [8: 4: 420]; *Фурманчук* (PI 7/I: 172) і *Форманчук* (PI 7/I: 159), *Форманюк* (PI 7/I: 159) < *Фурман* + суфікси -чук, -’ук і под.;

з) із друкарством, зі сферою побуту: **Інтрелегатор** (PI 3: 346) (євр.) < *интрольгаторъ* ‘палітурник’ [10: 1: 351], *интрелигаторъ* ‘тс.’ [4: 12], *интелигаторъ* ‘тс.’ [1: 169]; **Цірульник** (PI 7/I: 257) (євр.) < *цирульник* заст. ‘перукар, який також виконував деякі обов’язки лікаря (пускав кров, ставив п’явки і т. ін.)’ [9: 11: 218], в історичних словниках засвідчене слово *цилюрикъ* ‘цирульник’ [10: 1: 471; 1: 382], *цилюрик* ‘тс.’ [8: 4: 429] та ін.

и) з медичним обслуговуванням: **Коновалов** (PI 3: 594) (рос.), *Коновальчук* (PI 3: 594), *Коновалюк* (PI 3: 595) < *Коновал* + суфікси -ов / -чук / -’ук, *коноваль* ‘ветеринар, коновал’ [10: 1: 375], *коновал* [8: 2: 278], заст. ‘той, хто, не маючи ветеринарної освіти, займався каструванням і лікуванням коней’, перен., зневажл. ‘поганий лікар; неук у медицині’ [9: 4: 261]; **Лікарчук** (PI 4: 330) < *ликарчукъ* ‘учень лікаря’ [1: 208], *лікарчук* ‘тс.’ [8: 2: 368] або < *Лікар* + суфікс -чук, *лѣкаръ* ‘лікар’ [10: 1: 411], *ликаръ* ‘тс.’ [1: 208], *лікаръ* ‘тс.’ [8: 2: 368], *лікар* ‘особа з вищою медичною освітою, яка лікує хворих’ [9: 4: 512] і т. ін.;

і) з торгівлею: **Крамар** (PI 4: 108) < *крамаръ* ‘купець’ [10: 1: 383], ‘торгівець’ [1: 195], *крамар* ‘купець, торгівець’ [8: 2: 299], ‘те саме, що торгівець’, зневажл. ‘тендляр’ [9: 4: 322], засвідчене в досліджуваних джерелах складне двокомпонентне прізвище-юкстапозит з повторювальним компонентом

Крамар: *Крамар-Крамарський* (РІ 4: 109); *Крамаренко* (РІ 4: 109) < *крамаренко* ‘син торговця’ [1: 195; 8: 2: 299], ‘син крамаря’ [9: 4: 322] або < *Крамар* + суфікс *-енк(о)*; ***Магазинер*** (РІ 4: 416) (євр.) < *магазинер* заст. ‘власник крамниці’, ‘продавець у крамниці’ [9: 4: 589]; ***Торговець*** (РІ 7/II: 395) < *торговець* ‘той, хто займається приватною торгівлею як професією; крамар’ [9: 10: 202]; ***Шинкар*** (РІ 7/I: 378), *Шенкар* (*Шинкар*), *Шенкар* (РІ 7/I: 359) (євр.) < *шинкаръ* ‘шинкар’ [10: 2: 494; 1: 398; 8: 4: 495], *шинкар* ‘власник шинку або продавець у ньому’ [9: 11: 453]; *Шинкаренко* (РІ 7/I: 378) < *шинкаренко* ‘син шинкаря’ [1: 398; 8: 4: 495] або < *Шинкар* + суфікс *-енк(о)*; *Шинкарук* (РІ 7/I: 378–379) < *Шинкар* + суфікс *-ук* і под.

І. Б. Прізвища, утворені від назв осіб, що працюють у виробничій сфері, займаючись:

а) різними видами промислів: ***Рибак*** (РІ 5: 680–682), *Нікітюк-Рибак* (РІ 5: 209) < *рибак* ‘= *рибалка*’ [8: 4: 14], ‘людина, яка ловить рибу, займається рибальством; риболов’ [9: 7: 527]; *Рібаков* (РІ 5: 682), *Рибаченко* (РІ 5: 683), *Рибачук* (РІ 5: 684–685) < *Рибак* + суфікси *-ов* / *-енк(о)* / *-ук*; *Рибачко* (РІ 7/II: 373) < *рибачка* ‘жін. до *рибак*’, ‘дружина рибак’ [9: 8: 528]; *Рибачко* (РІ 7/II: 373), *Рибачок* (РІ 5: 683) < *Рибак* + суфікси *-ко* / *-ок*; ***Рибалко*** (РІ 5: 682–683) < *рибалка* ‘людина, яка ловить рибу, займається рибальством’ [9: 7: 527]; *Рибальченко* (РІ 5: 683) < *Рибалка* + суфікси *-енк(о)*; *Рибалкін* (РІ 5: 682) (рос.) < *Рибалка* + суфікс *-ін*, у якому *рибалка*, зважаючи на національність носія прізвища, може мати значення міжмовного омоніма ‘риболовля’; ***Чумак*** (РІ 7/I: 310–311), *Чумак-Шевчук* (РІ 7/I: 311), *Слободянюк-Чумак** (РІ 6: 350) < *чумакъ* ‘промисловець, українець, який ішов з воловими підводами на Дон по рибу чи в Крим по сіль’ [1: 393], *чумак* [8: 4: 477], ‘в Україні в XV–XIX ст. – візник і торговець, який перевозив на волах хліб, сіль, рибу та

інші товари для продажу’ [9: 11: 382] та ін.;

б) виробництвом речовин та сировини: ***Будник*** (РІ 1: 537–538) < *будникъ* ‘той, хто займається виробництвом поташу’, ‘робітник на поташному заводі’ [10: 1: 72], *будник* ‘робітник на поташному заводі’ [8: 1: 106]; *Будниченко* (РІ 1: 539; РІ 7/II: 256) < *Будник* + суфікс *-енк(о)* або < *Будниченя* + суфікс *-к(о)*, *будниченя* ‘дитина працівника на поташному заводі’ [8: 1: 106]; ***Воскобойник*** (РІ 2: 230) < *воскобойникъ* ‘воскобій’ [10: 1: 116], *воскобійник* ‘воскобій і господар воскобійні’ [8: 1: 256], ‘той, хто добуває віск із вощини’ [9: 1: 743]; ***Дегтяр*** (РІ 2: 547), *Дектяр* (РІ 2: 550) (євр.), *Дехтяр* (РІ 2: 577) (євр.) < *дигтярь* ‘той, хто продає дьоготь’ [1: 116], *дигтярь* (*дехтярь*) ‘той, що торгує дьогтем’ [1: 116], *дігтяр* ‘дігтярник’ [8: 1: 388], ‘той, хто виготовляє або продає дьоготь’ [9: 2: 298]; *Дегтярук* (РІ 2: 547), *Дехтярук* (РІ 2: 577), *Дегтярьов* (РІ 2: 547–548), *Дехтярев* (РІ 2: 577) < *Дегтяр* / *Дехтяр* + суфікси *-ук* / *-ов* / *-ев*; *Дегтяренко* (РІ 2: 547), *Дехтяренко* (РІ 2: 577), *Дегтяренко-Фурман* (РІ 2: 547) < *дигтяренко* ‘син того, хто торгує дьогтем’, ‘син дігтяря’ [1: 116], *дігтяренко* ‘син дігтяря’ [8: 1: 388] або < *Дегтяр* / *Дехтяр* + суфікс *-енк(о)*; *Дехтярчук* (РІ 2: 577) < *дихтярчукъ* ‘хлопчик-крамар у торговця дьогтем’ [1: 116], *дігтярчук* ‘тс.’ [8: 1: 388] або < *Дехтяр* + суфікс *-чук*; ***Мазяр*** (РІ 4: 428–429) < *мазяр* ‘продавець дьогтю’ [8: 2: 397], пор. прізвище поляка: *Мазярж* (РІ 4: 429); ***Рудник*** (РІ 6: 155–156) < *рудникъ* ‘рудокоп’ [10: 2: 299], *рудник* ‘тс.’ [8: 4: 35; 9: 8: 896]; ***Смоляр*** (РІ 6: 367–368) < *смоляр* ‘смоловар’ [8: 4: 159], ‘той, хто займається смолокурінням’ [9: 9: 416]; *Смолярчук* (РІ 6: 368) < *Смоляр* + суфікси *-чук*; ***Соляр*** (РІ 6: 392) < *соляр* ‘солевар’, ‘той, хто торгує сіллю’ [8: 4: 167], заст. ‘солевар’, ‘той, хто торгує сіллю’ [9: 9: 453]; *Солярник* (РІ 6: 392), *Солярчук* (РІ 6: 392) < *Соляр* + суфікси *-ик* / *-чук* і т. ін.

II. Прізвища, похідні від назв осіб, що працюють у невиробничій сфері й пов'язані:

а) з культурою, музикою: **Бас** (PI 7/II: 246) (євр.) < *бас* [8: 1: 31], 'низький чоловічий голос; співець з таким голосом' [9: 1: 108]; **Басов** (PI 1: 339; PI 7/I: 565) (біл., рос.), **Басюк** (PI 1: 339–340) < *Бас* + суфікси *-ов* / *-ук*; **Басок** (PI 1: 339) < *басок* 'зменш. до *бас*' [8: 1: 31; 9: 1: 110]; **Дишкант** (PI 2: 589) < *дишкант* 'дискант' [8: 1: 386], *дискант* 'високий дитячий голос (хлопчиків)', 'співак з таким голосом' [9: 2: 283]; **Довбиш** (PI 2: 623) < *довбиш* 'барабанщик' [10: 1: 212], *довбиш* 'литаверист' [8: 1: 401], заст. 'тс.' [9: 2: 330]; **Дудар** (PI 2: 670; PI 7/II: 425) < *дударь* 'той, хто грає на дудці, волинці' [10: 1: 235], 'майстер, що робить дудки', 'той, хто грає на сопілці' [8: 1: 453], *дудар* 'майстер, що робить дудки', 'той, хто грає на дудці, сопілці' [9: 2: 431]; **Дударев** (PI 2: 670), **Дударевич** (PI 2: 670) (біл.), **Дударенко** (PI 2: 670) (PI 7/II: 286), **Дударчук** (PI 2: 670) < *Дудар* + суфікси *-ев* / *-евич* / *-енк(о)* / *-чук*; **Дудник** (PI 2: 671) < *дудник* '= *дудар*' [8: 1: 453]; **Капеліст** (PI 3: 385–386) < *капелиста* 'музикант' [8: 2: 216]; **Кобзаренко** (PI 3: 488) < *Кобзар* + суфікс *-енк(о)*, *кобзарь* 'той, хто грає на кобзі; це бідний сліпець, як давні скальди та менестрелі' [1: 187], 'співець, який акомпанує собі на кобзі', 'поет' [8: 2: 259], *кобзар* 'український народний співець, що супроводить свій спів грою на кобзі' [9: 4: 200]; **Музика** (PI 4: 686–688; PI 7/I: 586; PI 7/II: 432), **Музика-Гапончук** (PI 4: 688) < *музыка* 'музикант', 'музикантка' [1: 230]; **Музичук** (PI 4: 689–690) < *Музика* + суфікс *-ук*; **Музиченко** (PI 4: 688–689; PI 7/II: 343) < *музыченко* 'син музиканта' [1: 230] або < *Музика* + суфікс *-енк(о)*; **Музичко** (PI 4: 689) < *музичка* 'поганий музикант' [8: 2: 453] < *Музика* + суфікс *-к(о)*; **Музикантов** (PI 4: 688) < *Музикант* + суфікс *-ов*, *музикант* '= *музыка*' [8: 2: 453]; **Скрипник** (PI 6: 330) < *скрипникъ* 'скрипаль' [10: 2: 327], *скрипник* 'тс.' [8: 4: 144], заст. 'скрипаль', тобто 'музикант, який грає на скрипці' [9: 9: 319–320]; **Співак** (PI

6: 402; PI 7/I: 594) (євр.) < *спѣвакъ* 'співак' [10: 2: 355], з-поміж значень лексеми *співак* в 11-томному "Словнику української мови" – 'той, хто займається співом професійно' [9: 9: 513] і под.;

б) з малярством: **Богомаз** (PI 1: 448) < *богомазъ* 'поганий іконописець, невмілий художник, маляр' [10: 1: 61], *богомаз* 'іконописець', 'поганий художник, маляр' [8: 1: 79], 'той, хто малює ікони; іконописець', розм. 'поганий художник' [9: 1: 209]; **Мазийчук** (PI 4: 422) < *Мазий* + суфікс *-чук*, *мазий* зневажл. 'про поганого художника' [9: 4: 595]; **Маляренко** (PI 4: 469; PI 7/I: 584) < *маляренко* 'син маляра' [1: 219; 8: 2: 402] або < *Маляр* + суфікс *-енк(о)*, *маляр* 'художник' [8: 2: 402], 'той, хто займається малярством; художник' [9: 4: 613]; **Малярчук** (PI 4: 469; PI 7/II: 333) < *малярчукъ* 'учень маляра' [1: 219], *малярчук* 'учень художника, маляра' [8: 2: 403] або < *Маляр* + суфікс *-чук* тощо;

в) з наукою, освітою: **Вихованець** (PI 2: 140) < *wychowaniec* (пл. *wychowaniec*) 'вихованець' [10: 1: 161], *вихованець* [8: 1: 197], 'людина, яка вчиться або яка здобула освіту в якому-небудь навчальному закладі' [9: 1: 528–529]; **Майстер** (PI 4: 433–434) < *майстеръ* 'художник', 'ремісник' [1: 218], *майстер* 'співець (кобзар, лірник), що навчає співу учня, відданого йому в науку' [8: 2: 398], 'фахівець з якого-небудь ремесла', а також розм. 'те саме, що тесляр' [9: 4: 599–600]; **Майстренко** (PI 4: 434; PI 7/II: 332) < *майстренко* 'син ремісника' [1: 218] < *Майстер* + суфікс *-енк(о)*; **Майструк** (PI 4: 434–435; PI 7/II: 332) < *Майстер* + суфікс *-ук*; **Мастерчук-Головань*** (PI 4: 512) < *Мастер* + *-чук*; **Писар** (PI 5: 471) < *писарь* 'писар, писець, секретар' [10: 2: 107], *писар* заст. 'людина, що професійно займалася переписуванням паперів; писець' [9: 6: 360]; **Писаренко** (PI 5: 471) < *писаренко* 'син писаря' [8: 3: 153] або < *Писар* + суфікс *-енк(о)*; **Писарчук** (PI 5: 472) < *писарчукъ* 'канцелярист' [1: 282], *писарчук* 'син писаря', 'молодий писар, канцелярист'

[8: 3: 153] або < Писар + суфікс -чук;
Школа (PI 7/I: 386) < школа 'школярі'
[8: 4: 501–502]; **Школьник** (PI 7/I: 387)
(євр.), **Школьник** (PI 7/II: 410) (євр.) <
шкільник ' = школяр' [8: 4: 501];
прізвище поляка **Школярж** (PI 7/I:
387), **школярж** 'шкільник, учень' [1:
399], **школяр** 'тс.' [8: 4: 502], 'учень
загальноосвітньої школи' [9: 11: 481]
і под.

**III. Прізвища, мотивовані
назвами осіб, що пов'язані з
іншими діями та вчинками:** **Будник**
(PI 1: 537–538) < будник діал. 'сторож,
будочник' [9: 1: 248]; **Будниченко** (PI 1:
539; PI 7/II: 256) < Будник + суфікс
-енк(о); **Грабар** (PI 2: 431) < грабарь
'землекоп' [10: 1: 187], **грабарь**
'землекоп', 'гробокопач' [8: 1: 320],
грабар 'робітник на земляних роботах;
землекоп', 'гробокопач' [9: 2: 150];
Грабарчук (PI 2: 431) < грабарчук
'хлопчик-землекоп' [1: 105] або <
Грабар + суфікс -чук; **Гуменний** (PI 2:
496) < гуменний 'прикажчик на гумні,
наглядач за робітниками там; сторож
на гумні, гуменник' [8: 1: 340], заст.
'прикажчик, що організовував роботу
на току поміщика' [9: 2: 193]; **Гуменюк**
(PI 2: 496–501; PI 7/I: 577), **Гуменюк-
Хробуст*** (PI 2: 501) < Гуменний +
суфікс -'ук; **Дворак** (PI 2: 541–542; PI
7/II: 280) < двораць 'придворний;
вихована, спритна, галантна людина'
[10: 1: 202], **дворак** 'дворовий' [8: 1:
363], іст., розм. 'селянин, що працює у
панському дворі; дворовий' [9: 2: 224];
Копач (PI 3: 603) < копачь 'землекоп;
рудокп' [10: 1: 377], 'той, хто копає
землю, могилу' [4: 20], **копач** 'землекоп',
'гробокопач' [8: 2: 280], 'робітник, що
копає землю; землекоп' [9: 4: 280];
Миняйло (PI 4: 589) < миняйло 'міняло;

той, хто займається розміном грошей'
[1: 224], **міняйло** 'міняло' [8: 2: 431],
заст. 'той, хто займається розміном
грошей', розм. 'той, хто обмінює одні
речі на інші' [9: 4: 743]; **Наливайко** (PI
5: 138), **Наливайко-Грищук** (PI 5: 138) <
наливайко 'наливальник' [8: 2: 498];
Сторожук (PI 6: 444–445; PI 7/II: 389)
< Сторож / Сторожа + суфікс -ук,
сторожъ 'сторож, охоронець' [10: 2:
367], **сторож** [8: 3: 210], 'особа, яка
охороняє кого-, що-небудь' [9: 9: 734] і
сторожа 'сторожа, охоронець' [10: 2:
367], 'сторожа, охорона' [8: 3: 210],
'загін, група людей (перев. озброєних),
що охороняють кого-, що-небудь;
варта' [9: 9: 734] і под.

**Висновки й перспективи
дослідження.** В аналізованому
антропоніміконі семи книг науково-
документальної серії "Реабілітовані
історією. Житомирська область"
найповніше представлені прізвища,
утворені від назв осіб, які працюють у
виробничій сфері й пов'язані з різними
ремеслами. Прізвища **Ковальчук**,
Кравчук, **Ткачук**, **Шевчук**, **Мельник**, а
також **Мельниченко**, **Мельничук**,
Олійник найбільш поширені серед
досліджуваних онімів. Засвідчено цілу
низку подвійних прізвищ, одним із
компонентів яких є прізвища
відагентивного походження як в пре-,
так і в поспозиції: **Мельник-Горбатюк**,
Столяр-Шакула, **Мороз-Огородник**,
Слободянюк-Чумак. Частина
антропонімів містить два прізвища
відагентивного походження: **Бондар-
Пастухов**, **Кухар-Фурман**. Подальше
вивчення прізвищ Житомирщини
дасть змогу виявити інші їхні
регіональні особливості.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ

PI 1 – Реабілітова історією. Житомирська область: у 7 кн. / редкол.:
І. М. Синявська, Л. А. Копійченко та ін.; упоряд. Л. А. Копійченко, Д. Я. Самолюк,
Є. Р. Тіміряєв. Житомир: "Полісся", 2006. Кн. 1: А–В. 724 с.

PI 2 – Реабілітова історією. Житомирська область: у 7 кн. / редкол.:
М. А. Черненко, В. М. Врублевський, Л. А. Копійченко та ін.; упоряд.
Л. А. Копійченко, Д. Я. Самолюк, Є. Р. Тіміряєв. Житомир: "Полісся", 2008. Кн. 2: В–
Д. 768 с.

PI 3 – Реабілітова історією. Житомирська область: у 7 кн. / редкол.:
М. А. Черненко, В. М. Врублевський, Л. А. Копійченко та ін.; упоряд.

Л. А. Копійченко, Д. Я. Самолюк, Є. Р. Тіміряєв. Житомир: "Полісся", 2010. Кн. 3: Е–Кра. 808 с.

РІ 4 – Реабілітова історією. Житомирська область: у 7 кн. / редкол.: В. С. Балюрко, Ю. Г. Градовський, Л. А. Копійченко та ін.; упоряд. Л. А. Копійченко, Д. Я. Самолюк, Є. Р. Тіміряєв. Житомир: "Полісся", 2011. Кн. 4: Кра–М. 788 с.

РІ 5 – Реабілітова історією. Житомирська область: у 7 кн. / редкол.: В. С. Балюрко, Ю. Г. Градовський, Л. А. Копійченко та ін.; упоряд. Л. А. Копійченко, Д. Я. Самолюк, Є. Р. Тіміряєв. Житомир: "Полісся", 2011. Кн. 5: Н–Рі. 796 с.

РІ 6 – Реабілітова історією. Житомирська область: у 7 кн. / редкол.: В. С. Балюрко, Ю. Г. Градовський, Л. А. Копійченко та ін.; упоряд. Л. А. Копійченко, Д. Я. Самолюк, Є. Р. Тіміряєв. Житомир: "Полісся", 2013. Кн. 6: Рі–У. 696 с.

РІ 7/І – Реабілітова історією. Житомирська область: у 7 кн. / редкол.: Ю. Г. Градовський, Л. А. Копійченко та ін.; упоряд. Л. А. Копійченко, Д. Я. Самолюк, Є. Р. Тіміряєв. Житомир: "Полісся", 2015. Кн. 7. Ч. І: Ф–Я. 706 с.

РІ 7/ІІ – Реабілітова історією. Житомирська область: у 7 кн. / редкол.: Ю. Г. Градовський, Л. А. Копійченко та ін.; упоряд. Л. А. Копійченко, Д. Я. Самолюк, Є. Р. Тіміряєв. Житомир: "Полісся", 2015. Кн. 7. Ч. 2. 460 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

RI 1 – Reabilitova istoriiei. Zhytomyrska oblast: u 7 kn. [Rehabilitation history. Zhytomyr region: in 7 volumes] (2006) / eds. I. M. Syniavska, L. A. Kopiichenko [at al.]; arranged by L. A. Kopiichenko, D. Ya. Samoliuk, Ye. R. Timiriaiev. Zhytomyr: "Polissia". Vol. 1. 724 p. [in Ukrainian].

RI 2 – Reabilitova istoriiei. Zhytomyrska oblast: u 7 kn. [Rehabilitation history. Zhytomyr region: in 7 volumes] (2008) / eds. M. A. Chernenko, V. M. Vrublevskiy, L. A. Kopiichenko [at al.]; arranged by L. A. Kopiichenko, D. Ya. Samoliuk, Ye. R. Timiriaiev. Zhytomyr: "Polissia". Vol. 2: V–D. 768 p. [in Ukrainian].

RI 3 – Reabilitova istoriiei. Zhytomyrska oblast: u 7 kn. [Rehabilitation history. Zhytomyr region: in 7 volumes] (2010) / eds. M. A. Chernenko, V. M. Vrublevskiy, L. A. Kopiichenko [at al.]; arranged by L. A. Kopiichenko, D. Ya. Samoliuk, Ye. R. Timiriaiev. Zhytomyr: "Polissia". Vol. 3: E–Kra. 808 p. [in Ukrainian].

RI 4 – Reabilitova istoriiei. Zhytomyrska oblast: u 7 kn. [Rehabilitation history. Zhytomyr region: in 7 volumes] (2011) / eds. V. S. Baliurko, Yu. H. Hradovskiy, L. A. Kopiichenko [at al.]; arranged by L. A. Kopiichenko, D. Ya. Samoliuk, Ye. R. Timiriaiev. Zhytomyr: "Polissia". Vol. 4: Kra–M. 788 p. [in Ukrainian].

RI 5 – Reabilitova istoriiei. Zhytomyrska oblast: u 7 kn. [Rehabilitation history. Zhytomyr region: in 7 volumes] (2011) / eds. V. S. Baliurko, Yu. H. Hradovskiy, L. A. Kopiichenko [at al.]; arranged by L. A. Kopiichenko, D. Ya. Samoliuk, Ye. R. Timiriaiev. Zhytomyr: "Polissia". Vol. 5: N–Ri. 796 p. [in Ukrainian].

RI 6 – Reabilitova istoriiei. Zhytomyrska oblast: u 7 kn. [Rehabilitation history. Zhytomyr region: in 7 volumes] (2013) / eds. V. S. Baliurko, Yu. H. Hradovskiy, L. A. Kopiichenko [at al.]; arranged by L. A. Kopiichenko, D. Ya. Samoliuk, Ye. R. Timiriaiev. Zhytomyr: "Polissia". Vol. 6: Ry–U. 696 p. [in Ukrainian].

RI 7/І – Reabilitova istoriiei. Zhytomyrska oblast: u 7 kn. [Rehabilitation history. Zhytomyr region: in 7 volumes] (2015) / eds. Yu. H. Hradovskiy,

L. A. Kopyichenko [at al.]; arranged by L. A. Kopyichenko, D. Ya. Samoliuk, Ye. R. Timiriayev. Zhytomyr: "Polissia". Vol. 7, part I: F– Ya. 706 p. [in Ukrainian].

RI 7/II – Reabilitova istoriieiu. Zhytomyrska oblast: u 7 kn. [Rehabilitation history. Zhytomyr region: in 7 volumes] (2015) / eds. Yu. H. Hradovskyi, L. A. Kopyichenko [at al.]; arranged by L. A. Kopyichenko, D. Ya. Samoliuk, Ye. R. Timiriayev. Zhytomyr: "Polissia". Vol. 7, part 2. 460 p. [in Ukrainian].

ІНШІ УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

біл. – білорус

діал. – діалектне слово

євр. – єврей

заст. – застаріле слово

зменш. – зменшений, зменшувальний

зневажл. – зневажливе слово, вираз

іст. – історія

молд. – молдаванин

морд. – мордвин

нім. – німець

нім. – німецький

перев. – переважно

перен. – переносно, переносне значення

пл. – польський

псл. – праслов'янський

розм. – розмовне слово, вираз

рос. – росіянин

тс. – те саме

тюрк. – тюркський

укр. – українець

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Білецький-Носенко П. Словник української мови / упоряд. В. В. Німчук; відп. ред. К. К. Цілуйко. Київ: Наукова думка, 1966. 419 с.
2. Будько І. В. Лексична база прізвищ Брусилівщини (на матеріалі "Національної книги пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні"). *Мовні виміри світу*: матеріали III Міжнародної наук.-практ. студентсько-учнівської конф. (20 квіт. 2023 р., м. Житомир). Житомир. 2023. С. 13–15. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/36853/1/movni-vymiry.pdf> (дата звернення: 24.04.2025).
3. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. Київ: Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–6.
4. Кровицька О. Назви осіб в українській мовній традиції XVI–XVIII ст. Семантика і словотвір. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. 213 с.
5. Масенко А. Т. Українські імена і прізвища. Київ: Т-во "Знання" УРСР, 1990. 47 с.
6. Реабілітова історією. Житомирська область: у 7 кн. / редкол.: І. М. Синявська, Л. А. Копійченко та ін.; упоряд. Л. А. Копійченко, Д. Я. Самолюк, Є. Р. Тіміряєв. Житомир: "Полісся", 2006. Кн. 1. 724 с.
7. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища (походження, словотвір, поширення). Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 552 с.
8. Словарь української мови Бориса Грінченка = Словарь украинского языка: у 4 т. / упоряд., з дод. влас. матеріалу Б. Грінченка. [Репр. відтворення вид. 1907–1909 рр.]. Київ: Вид-во "Довіра" – УНВЦ "Рідна мова", 1997. Т. 1–4.

9. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 1–11.
10. Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. / підгот. до вид. В. В. Німчук, Г. І. Лиса. Київ–Нью-Йорк, 2002–2003. Т. 1–2.
11. Хібеба Н. А. Апелятивні означення людини як мотиватор прізвищ бойків. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. Житомир. 2025. Вип. 1 (104). С. 249–264. URL: <http://philology.visnyk.zu.edu.ua/issue/view/19255/12406> (дата звернення: 12.06.2025).
12. Худаш М. А. З історії української антропонімії. Київ: Наукова думка, 1977. 235 с.
13. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття. Ужгород, 2008. 672 с.
14. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. XLVIII, 701 с.
15. Ящук А. В. Антропонімія Житомирщини XVI–XVII ст.: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир. 2008. Ч. I. 209 с.
16. Ящук А. Прізвища Житомира, похідні від імен (на матеріалі "Національної книги пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні"). *Onim w paradygmatach językoznawczych. Onim u mowoznawczych paradygmatach* / pod red. I. Mytnik. Warszawa–Siedlce: Wydawnictwo WN IkiRBL, 2024. С. 153–173. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/41878/> (дата звернення: 20.04.2025).
17. Ящук А. В., Титаренко В. М. Лексична база прізвищ Житомирщини (на матеріалі "Національної книги пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні"). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. Житомир. 2022. Вип. 2 (97). С. 198–210. URL: [https://doi.org/10.35433/philology.2\(97\).2022.198-210](https://doi.org/10.35433/philology.2(97).2022.198-210) (дата звернення: 11.05.2025).

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Biletskyi-Nosenko, P. (1966). *Slovnky ukraïnskoï movy* [Ukrainian language dictionary] / arranged by V. V. Nimchuk; ed. by K. K. Tsiluiko. Kyiv: Naukova dumka. 419 p. [in Ukrainian].
2. Budko, I. V. (2023). *Leksychna baza pryzvyshch Brusylivshchyny (na materialy "Natsionalnoi knyhy pamiati zhertv holodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraini")* [Lexical database of surnames of the Brusyliv region (based on the materials of the "National Book of Memory of Victims of the Holodomor of 1932–1933 in Ukraine")]. *Movni vymiry svitu: materialy III Mizhnarodnoi nauk.-prakt. Studentsko-uchnivskoi konf.* (20 kvit. 2023 r., m. Zhytomyr). Zhytomyr. Pp. 13–15. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/36853/1/movni-vymiry.pdf> (reference date: 24.04.2025). [in Ukrainian].
3. *Etymologichnyi slovnky ukraïnskoï movy: u 7 t.* [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language: in 7 volumes]. (1982–2012) / ed. by O. S. Melnychuk Kyiv: Naukova dumka. Vol. 1–6. [in Ukrainian].
4. Krovyska, O. (2002). *Nazvy osib v ukraïnskii movnii tradytsii XVI–XVIII st. Semantyka i slovotvir* [Personal names in the Ukrainian linguistic tradition of the 16th–18th centuries. Semantics and word formation]. Lviv: Instytut ukraïnoznavstva im. I. Krypïakevycha NAN Ukraïny. 213 p. [in Ukrainian].
5. Masenko, L. T. (1990). *Ukraïnski imena i pryzvyshcha* [Ukrainian names and surnames]. Kyiv: T-vo "Znannia" URSR. 47 p. [in Ukrainian].
6. *Reabilitova istoriieiu. Zhytomyrska oblast: u 7 kn.* [Rehabilitation history. Zhytomyr region: in 7 volumes] (2006) / eds. I. M. Syniavska, L. A. Kopyichenko [at al.]; arranged by L. A. Kopyichenko, D. Ya. Samoliuk, Ye. R. Timiriaiev. Zhytomyr: "Polissia". Vol. 1. 724 p. [in Ukrainian].

7. Redko, Yu. K. (2023). Suchasni ukrainski pryzvyshcha (pokhodzhennia, slovotvir, poshyrennia) [Modern Ukrainian surnames (origin, word formation, distribution)]. Lviv: LNU im. Ivana Franka. 552 p. [in Ukrainian].
8. Slovar ukrainskoi movy Borysa Hrinchenka = Slovar ukrainskago yazyka: u 4 t. [Dictionary of the Ukrainian language by Boris Grinchenko = Dictionary of the Ukrainian language: in 4 volumes] (1997) / arranged by B. Hrinchenko. [Re. 1907–1909.]. Kyiv: Vyd-vo "Dovira" – UNVTs "Ridna mova". Vols. 1–4. [in Ukrainian].
9. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. (1970–1980)/ I. K. Bilodid ed. Kyiv: Naukova dumka. Vols. 1–11. [in Ukrainian].
10. Tymchenko, Ye. (2002–2003). Materialy do slovnyka pysemnoi ta knyzhnoi ukrainskoi movy XV–XVIII st. [Materials for the dictionary of the written and literary Ukrainian language of the 15th–18th centuries] / arranged by V. V. Nimchuk, H. I. Lysa. Kyiv–NY. Vols. 1–2. [in Ukrainian].
11. Khibeba, N. A. (2025). Apeliativni oznachennia liudyny yak motivator pryzvyshch boikiv [Appellative designations of a person as a motivator of boyk surnames]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filolohichni nauky*. Zhytomyr. Iss. 1 (104). Pp. 249–264. URL: <http://philology.visnyk.zu.edu.ua/issue/view/19255/12406> (reference date: 12.06.2025). [in Ukrainian].
12. Khudash, M. L. (1977). Z istorii ukrainskoi antroponimii [From the history of Ukrainian anthroponymy]. Kyiv: Naukova dumka. 235 p. [in Ukrainian].
13. Chuchka, P. P. (2008). Antroponimiiia Zakarpattia [Anthroponymy of Transcarpathia]. Uzhhorod. 672 p. [in Ukrainian].
14. Chuchka, P. P. (2001). Pryzvyshcha zakarpatskykh ukraintsiv: istoryko-etymolohichniy slovnyk [Surnames of Transcarpathian Ukrainians: Historical and Etymological Dictionary]. Lviv: Svit. XLVIII, 701 p. [in Ukrainian].
15. Yashchuk, L. V. (2008). Antroponimiiia Zhytomyrshchyny XVI–XVII st. [Anthroponymy of the Zhytomyr region in the 16th–17th centuries]: PhD (c) thesis: 10.02.01; Zhytomyr. derzh. un-t im. Ivana Franka Zhytomyr. Part I. 209 p. [in Ukrainian].
16. Yashchuk, L. (2024). Pryzvyshcha Zhytomyra, pokhidni vid imen (na materialy "Natsionalnoi knyhy pamiati zhertv holodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraini") [Surnames of Zhytomyr, derived from given names (based on the material of the "National Book of Memory of Victims of the Holodomor of 1932–1933 in Ukraine")]. *Onim w paradygmatach jezykoznawczych. Onim u movoznavchykh paradyhmakh* / I. Mytnik ed. Warszawa–Siedlce: Wydawnictwo WN IKiRBL. Pp. 153–173. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/41878/> (reference date: 20.04.2025). [in Ukrainian].
17. Yashchuk, L. V., Tytarenko, V. M. (2022). Leksychna baza pryzvyshch Zhytomyrshchyny (na materialy "Natsionalnoi knyhy pamiati zhertv holodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraini") [Lexical database of surnames of the Zhytomyr region (based on the materials of the "National Book of Memory of Victims of the Holodomor of 1932–1933 in Ukraine")]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filolohichni nauky*. Zhytomyr. Iss. 2 (97). Pp. 198–210. URL: <https://doi.org/10.35433/philology>. 2 (97). 2022. Pp. 198–210 (reference date: 11.05.2025). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 24.09.2025

Схвалено до друку: 28.11.2025